

VYYHTI-KUNTOUTUSTYÖRYHMÄN PERUSTAMINEN LAPUALLE

Kehittämistyö
Lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa
-projektin koulutus 2009–2011
Psykologi Paula Hietala, Lapuan kaupunki
Erityislastentarhanopettaja Tarja Kosola, Lapuan kaupunki

Lapsen kehto - valtakunta suurin,
siinä nukkuu pieni äärettömyys.
Salaperäinen on kehto keinuessaan:
siinä tuuditellaan tulevaisuus.
Siinä odottavat kapaloissaan
kaikki voimat, kaikki tapahtumat,
kaikki viattomuus, kaikki synnit,
koko mystillinen ihmiselo. (Uuno Kailas)

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
HYVÄ KUNTOUTUS	4
2. KUNTOUTUSTYÖRYHMÄN TOIMINTAA OHJAAVAT PERIAATTEET	6
2.1. Perheen osallisuus ja arjen kuntoutus	6
2.2. Huolen puheeksi ottaminen ja hyvän kuntoutuksen käynnistäminen	7
2.3. Kasvatuskumppanuus	8
3. TUKITOIMET JA KUNTOUTUKSEN YLEISET SUUNTALINJAT	8
3.1. Kuntoutus arjessa	9
4. KUNTOUTUSTOIMINTA JA KUNTOUTUKSEN KEHITTÄMINEN LAPUALLA	11
4.1. Kehittämistyön prosessin kuvaus	12
4.2. Nykykäytäntöjen selvittäminen, kysely	12
4.3. Kyselyn tulokset, SWOT-analyysi ja johtopäätökset	13
4.4. Moniammatillinen yhteistyöpalaveri	14
5. TYÖRYHMÄN PERUSTAMINEN JA ENSIMMÄINEN KOKOONTUMINEN	16
5.1. Työryhmän ensimmäinen kokous 11.10.2010	17
6. POHDINTA	18
LÄHTEET	
Liite 1 Kyselylomake	
Liite 2 Kuvaus prosessin etenemisestä	
Liite 3 Ensimmäisen kokouksen esityslista	
Liite 4 Pöytäkirja	

JOHDANTO

Kehittämistyössämme selvitämme Lapuan kaupungin tukea tarvitsevien päiväkotijä ja alakouluikäisten lasten kuntoutuspalveluiden nykytilaa. Tämän pohjalta työmme tavoitteeksi nousee toimivan palveluverkostomallin kehittäminen ja kuntoutustyöryhmän perustaminen. Tässä mallissa päivähoito, koulun, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen toimijat arvioivat yhdessä vanhempia tukien lapsen ja perheen avun tarvetta. Lisäksi toimijat arvioivat tukitoimien riittävyyttä, vastaamisen edellytyksiä varhaiskasvatuksessa ja muissa tukea tarjoavan toiminnan palveluissa. Kuntoutuksen suunnittelun päämääränä on lapsen ja perheen mielekäs toiminta arjessa, jossa lapsi on toimijana. Palvelujärjestelmää on arvioitava kokonaisuutena lapsen ja perheiden näkökulmasta mutta myös palvelujärjestelmän toimivuuden ja kattavuuden näkökulmasta.

Kehittämistyömme perustuu lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tukeviin lausumiin ja lakeihin, joista esimerkiksi European Academy of Childhood Disability korostaa Örebro-muistiossa 2001 (Koivikko & Sipari 2006, 10) kaikkien lasten ja nuorten oikeutta täysipainoiseen kehitykseen, parhaisiin mahdollisiin päivähoito- ja koulupalveluihin, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja osallistumiseen. Muistio korostaa, että näiden tavoitteiden saavuttaminen ja yhteensovittaminen on mahdollista vain paikallistasolla. Lisäksi työtämme ohjaavat projektissa lähtökohtana olevan lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen periaatteet ja toimintamallit. Sen mukaisesti paikalliset voimavarat ja toiminnat kootaan yhteen ja arvioidaan niiden lisäksi muualta hankittavat tarvittavat kuntoutuspalvelut. Paikallinen organisaatio Lapualla lähtee lastenneuvolasta, kouluterveydenhuollosta, päivähoitosta ja lastensuojelusta, joissa pyritään horisontaaliseen yhteistyöhön. Tätä edesauttaa pienille kunnille leimallinen yhteisöllisyys ja hyvä sitoutuminen työhön.

Lapua on kasvava, energinen, toimivien palveluiden sekä monipuolisen kulttuurin ja viihtyisän ympäristön kaupunki, jonka maisemassa vaihtelevat joet, peltolakeudet ja Simpsiön vuori. Lapua on muuttovoittoinen, pikkulapsiperheitten suosima kaupunki. Tämä tuo haasteita päivähoitokehittämiselle ja päivähoitopaikkojen lisäämiselle. Asukkaita Lapualla on nykyään n. 14 500. Vuonna 2008 väestöstä oli 0–14-vuotiaita 17,1 % (Lapuan kaupungin internetsivut 2010).

Päivähoidossa on Lapualla vuoden 2011 alkaessa noin 700 lasta. Päiväkoteja on 6 kpl, ryhmäperhepäivähoitopaikkoja 14 kpl ja perhepäivähoitajia 60. Alakouluja on yhteensä 13, joista 5 on keskustan tuntumassa ja kahdeksan on pieniä kyläkouluja. Lisäksi lapsiperheitä palvelevat paikallisesti terveyskeskus, kasvatus- ja perheneuvola, lastenneuvolat, lastensuojelu ja vammaispalvelu, ja kunnallisten palveluitten lisäksi Lapualla on yksityinen toimintaterapeutti ja muita yksityisiä terveydenhuollon palveluntuottajia. Erikoissairaanhoidopalvelut toteutuvat Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä Seinäjoen keskussairaalassa.

Lapuan kaupungin strategia vuoteen 2020 korostaa seuraavia arvoja: oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus, rehellisyys, turvallisuus ja terveys, resurssit, kumppanuus ja yhteistoiminta: ”Haemme yhteistyökumppaneita, jotka voivat jakaa yhteisiä päämääriä.”

Moniammatillisen kuntoutustyöryhmän tehtävänä on verkostoitua paikallisesti, selkeyttää ammatillisesti eri toimijoiden työnkuvia, karsia päällekkäisiä työmuotoja, löytää yhteinen kieli ja toimintaperiaatteet sekä huolehtia alueellisesti kuntoutuksen laadusta ja toteutumisesta. Yhteistyön kehittämisessä korostamme kasvatuskumppanuutta sekä kasvatusyhteistyötä lasten ja heidän perheittensä kanssa.

1. HYVÄ KUNTOUTUS

Tärkein kuntoutustyöryhmän toimintaa ja tarvittavia palveluja ohjaava arvo on mielestämme rehellisyys. Rehellisyys-arvon määritelmä on Koivikon ja Siparin (2006, 100) mukaan se, että ”tieto kerrotaan perhettä kunnioittaen”. Se on sillä hetkellä olevien tutkimusten ja pohdintojen avulla luotu näkemys. Rehellisyys perustuu työntekijän tietoon, tunteeseen ja kokemukseen. Se sisältää kulloisessakin tilanteessa tarvittavan käytännöllisen harkinnan, missä myös intuitio on läsnä. Asioiden oikealle ja rehelliselle kertomiselle ei voi asettaa valmista kaavaa (Koivikko & Sipari 2006, 101). Lähtökohtana on siis kokonaistilanteen huolellinen tutkiminen ja selvittäminen niin, että kukin osapuoli pystyy muodostamaan itsenäisen ja yhdenmukaisen käsityksen asiasta. Tämä on tehtävä molemminpuolisen arvostuksen hengessä, ja mielipiteiden oikea tulkinta on hyvä varmistaa kysymysten ja yhteenvetojen avulla ja viime kädessä kirjallisessa muodossa.

Vuorovaikutustilanteet voivat kuitenkin olla suunnitelmallisia, ja vuorovaikutustaitoja voidaan harjoittaa (Lonka 2005; Koivikko & Sipari 2006, 101).

Hyvä kuntoutus perustuu tältä pohjalta syntyvään luottamukseen, jonka avulla saavutetaan hyvä yhteistyö. Kuntoutuksen tavoitteet ja sisältö on hyvä suunnitella näistä lähtökohdista. Voimavarojen käyttöä voidaan merkittävästi tehostaa yhteistyön ja suunnittelun avulla. Tämän taustaksi tarvitaan paikallinen, tiettyä aluetta koskeva suunnitelma, jonka mukaan työntekijät osaavat toimia (Koivikko & Sipari 2006, 101).

Lapsen ja nuoren yksilöllisesti suunniteltu kuntoutus on monien eri osatekijöiden yhteensovittamista. Optimaalisesti lapsen ja nuoren kehitys turvataan kasvatuksella, opetuksella ja lääkinnällisellä kuntoutuksella (Rissanen, Kallanranta & Suikkanen 2008, 24–26, 30–31, 480).

Laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä korostaa myös kuntoutujan asemaa ja osallistumista hänen kuntoutumistaan koskevien asioiden käsittelyssä ja eri hallinnonalojen yhteistyötä paikallisella tasolla (N:o 497/2003, 1–2 §).

Tulokselliselle kuntoutukselle on luonteenomaista moniammatillinen yhteistyö, kuntoutuksen yhdistäminen ympäristöön ja lähi- ja työyhteisöön sekä kuntoutuksen tarkka kohdentaminen ja varhainen aloittaminen.

Kuntoutuksen hyödyt kohdentuvat sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Kuntoutuksen hyöty yksilölle on siinä, että se lisää subjektiivista hyvinvointia ja toiminta- ja työkykyä. Yhteiskunnalliset hyödyt syntyvät erityisesti työkyvystä huolehtimisesta, vaikeavammaisten kuntoutumisesta ja syrjäytymisen torjumisesta (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö 8/2002 vp, 2).

2. KUNTOUSTUSTYÖRYHMÄN TOIMINTAA OHJAAVAT PERIAATTEET

Huolen puheeksi ottaminen, hyvän kuntoutuksen käynnistäminen, perheen osallisuus, arjen kuntoutus lapsen toiminnallisessa verkostossa sekä kasvatusyhteistyö ovat käsitteitä ja sisältöjä, jotka mielestämme ohjaavat kuntoutustyöryhmän toimintaa, ja tekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon suunniteltaessa ja kehitettäessä kuntoutustoimintaa poikkihallinnollisesti kootussa työryhmässä.

2.1. Perheen osallisuus ja arjen kuntoutus

Lähtökohtana kuntoutuksessa on perhekulttuuriin, perheen dynamiikkaan ja toimintatapoihin tutustuminen sekä näiden huomioiminen käytännön työssä. Perheen kulttuuri pitää aina nähdä lapsen kuntoutustyön taustalla. Kun perheen tarpeita arvioidaan, tulee käyttää aktiivista perheen resurssia tutkivaa työtapaa. Tehdään havaintoja ja kootaan muistiinpanoja sekä perheen reflektioita ja niiden pohjalta arvioidaan yhdessä perheen kanssa sen arjesta suoriutumista. Perheen tukeminen kuuluu kaikille kuntoutustyöntekijöille (Koivikko & Sipari 2006, 105).

Perhekeskeisessä työskentelyotteessa korostuu perheen voimavarojen selvittäminen ja niiden huomioon ottaminen, kun ratkaistaan perheen rooli kuntoutuksessa. Tällöin työskennellään perheen voimavarjojen suuntaisesti, rakennetaan muutosta vahvuuksien varaan ja vahvistetaan perheen toimintakykyä (Koivikko & Sipari 2006, 105).

Eräs kuntoutusta ohjaava yleinen tavoite on, että perhe selviytyy arjestaan. Tähän kuuluu se, että lapsi selviytyy koulun ja kodin ulkopuolella, oppii pitämään huolta itsestään sekä ymmärtää muita ja ilmaisee itseään. Lisäksi tämä sisältää perheen kokonaistilanteen näkökulman (Lohiniemi & Sivula 2005).

Perheen mukaan ottavaa, aktivoivaa ja huomioon ottavaa kuntoutusta kutsutaan perhekeskeiseksi tai perhelähtöiseksi työskentelytavaksi (Määttä 1999). Tällöin kuntoutus kattaa perheen jokapäiväiseen elämään vaikuttavat asiat (Koivikko & Sipari 2006, 104).

Parhaimmat tulokset vanhempien mukaan saavutetaan kotikäynneillä ja arjen toimintojen

yhteydessä toteutettavalla ohjauksella, ryhmämuotoisessa työskentelyssä sekä jakamalla kokemuksia toisten vanhempien kanssa. Vertaistuen merkitys korostuu vanhempien jaksamisen näkökulmasta (Heinonen ym. 2005; Koivikko & Sipari 2006, 104). Vertaistuen merkitys on tullut selkeästi esille ohjaamissamme 4–10-vuotiaiden lasten vanhemmille suunnatuissa Vanhempana Vahvemmaks -ryhmissä, jotka ovat toimineet vuoden 2009 alusta Lapualla.

2.2. Huolen puheeksi ottaminen ja hyvän kuntoutuksen käynnistäminen

Huoli lapsen kehityksestä saattaa herätä ensimmäiseksi vanhemmilla. Huoli voi kuitenkin herätä missä tahansa muualla lapsen ympäristöissä, kuten päivähoidossa tai lastenneuvoloissa. Vanhempien kokemustieto on arvokasta, ja heidän huoleensa tulee vastata (Pakki-hanke 2009, 15).

Huolen puheeksi ottamisen menetelmän avulla voidaan ottaa hankala asia puheeksi kunnioittavasti ja samalla asianosaisille tukea tarjoten. Menetelmän avulla on mahdollisuus rakentaa työntekijän ja huoltajan suhde arvailujen sijaan avoimuuteen perustuvaksi. Huolen puheeksi ottaminen toteutetaan kunnioittavana keskusteluna, jossa päätehtävänä on saada aikaan liittouma lasta koskevan huolen poistamiseksi (Arniki & Eriksson 2005). Lapuan päivähoiton ja terveydenhuollon henkilöstölle järjestettiin tämän projektikoulutuksen ja kehittämistyön ohella huolen puheeksiotto -koulutus syyskuussa 2010 .

Huolen puheeksi ottaminen on toimiva menetelmä ohjata lapsi ja hänen perheensä tarvittavien tukitoimien piiriin välittömästi huolen herättyä, varhaisen puuttumisen periaatteen mukaisesti. Huolen puheeksi ottamisen keinoin vanhemmat ja lapsen kanssa toimijat voidaan kutsua kuntoutustyöryhmään käymään dialogia lapsen ja perheen tukemiseksi.

Tuen järjestämisen perustana on aina kuitenkin vanhempien ja henkilöstön kasvatuskumppanuus (Heinämäki 2004, 29). Tämä kasvatuskumppanuuden periaate on tärkeää saada juurtumaan kaikille lapsen ja perheen asioissa toimiville.

2.3. Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa sitä, että vanhemmat ja henkilöstö ovat yhdessä sitoutuneet toimimaan lasta tukien. Kasvatuskumppanuudessa seurataan ja tuetaan kaikkia lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosesseja. Kasvatuskumppanuuden edellytys on, että vanhemmilla ja henkilöstöllä on keskinäinen luottamus ja he kunnioittavat toisiaan ja että vanhempien ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu tunnustetaan ja hyväksytään. (Heinämäki 2004, 29–30.)

Kasvatuskumppanuus perustuu molempien osapuolten asiantuntijuudelle. Vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita tuntijoita, kun taas henkilöstöllä on koulutuksen ja kokemuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen (Heinämäki 2004, 30).

Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, dialogisuuden ja luottamuksen periaatteille. Työntekijä asettuu kuulemaan vanhemman asiaa, ajatuksia ja puhetta ja uskaltaa ottaa vastaan erilaisia viestejä. Kunnioitus ilmenee työntekijän lasta, perhettä ja vanhempia arvostavina ajatuksina ja tekoina. Dialogisuus merkitsee yhteisen ymmärryksen rakentamista ja luottamuksellisen keskusteluympäristön luomista vanhempien ja henkilöstön välille (Valtioneuvosto 2002).

3. TUKITOIMET JA KUNTOUTUKSEN YLEISET SUUNTALINJAT

Kuntoutuksen ja muiden tukitoimien organisoinnissa arjen kuntoutus on nostettu keskeiseksi valtakunnallisessa Vajaaliikkeisten Kunto ry:n Lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa -projektissa, jota Koivikko ja Sipari (2006) kuvaavat teoksessaan Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Lähtökohtana projektissa ei ole ollut kuntoutuksen vaikuttavuus tai kustannusten ja hyödyn suhde, vaan perheen ja lapsen tarpeiden mukaisten tukitoimien suunnittelu ja organisointi (Koivikko & Sipari 2006, 122, 4). Lasten kuntoutuksen yleiset suuntalinjat projektin tulosten pohjalta sisältävät A- ja O-linjauksen.

3.1. Kuntoutus arjessa

A-linjaus (arvot) rakentuu lasten kuntoutustoiminnan arvoista, periaatteista ja toimintatavoista. A-linjaus kertoo, mitä kuntoutuksessa pidetään tärkeänä. O-linjaus antaa tavan, jolla tämä voidaan toteuttaa (Koivikko & Sipari 2006, 136).

Kuntoutus arjessa määrittää laajasti kuntoutuksen arvoja, periaatteita ja toimintatapaa tukea tarvitsevien lasten kuntoutuksessa.

Erityisesti varhaiskasvatus lasta tukevana ympäristönä on leikkikeskeistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Laaja-alainen ja monitieteiseen tietoon sekä varhaiskasvatuksen menetelmiin perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta on varhaiskasvatuksen lähtökohtana. Tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatukseen liittyy tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä päivähoidon että muiden palvelujärjestelmien tuottamia tukipalveluita (Heinämäki 2004, 9).

Lapsen elinympäristö ohjaa kuntoutusta. Lapsen leikki ja nuoren senhetkinen toiminta ovat kuntoutuksen lähtökohtia (Koivikko & Sipari 2006, 112).

Leikki on lapsen tapa kohdata maailmaa ympärillään. Leikin avulla lapsi oppii elämässä tarvittavia taitoja. Leikki on lapsen tärkein itsenäinen toimintamuoto. Kun lapsi leikkii, hänen omien valmiuksiensa ja leikin asettamien vaatimusten välinen ristiriita panee liikkeelle kehityksen ja johtaa parhaiten uuden oppimiseen. Leikin sijaan lapselle tarjotaan kuntoutuksessa liian usein aikuisilta kopioituja harjoitteita. Leikissä lapset eivät leiki oppiakseen mutta oppivat leikkiessään (Korpela ym. 2001).

Lasten leikkiä tulee osata eritellä oppimisen näkökulmasta. Tällöin ymmärretään leikin merkitys esimerkiksi sosiaalisten taitojen, kielen oppimisen ja liikunnallisten taitojen kannalta. Lasten kasvattajat osaavat käyttää hyväkseen leikin kytkentöjä toiminnallisiin tehtäviin ja antaa tilaa lapsesta lähteville aloitteille. Myös kuntoutustyöntekijöiden tulisi tuntea leikin kehitysvaiheet ja leikkikulttuuri.

Leikkitoimintoihin on tärkeää kiinnittää erityisesti huomiota kuntoutuksessa ja tukea lasten leikkiä tietoisesti ja tavoitteellisesti. Tällöin mahdollistuu myös esimerkiksi yksilökuntoutuksen tavoitteiden ja saavutusten vieminen arkeen eli tulosten käytäntöön saattaminen (Koivikko & Sipari 2006, 113).

Kuntoutus on lapsen kehityksen ja kasvun tukija, mahdollistaja ja väline – ei itsetarkoitusta tai parantaja. Kuntoutuksella on aina suhde muuhun elämään (Koivikko & Sipari 2006, 112).

Keskeisimmäksi kuntoutuksessa nousee arjen sujuvuus. Tämä tarkoittaa mahdollisimman vaivatonta päivittäisistä toiminnoista suoriutumista ja arkipäivässä tarvittavien taitojen tukea. Tällöin elämän arkiset asiat ovat tavoitteellisia. Ainoa mahdollinen toteutustapa on, että asiantuntijat tutustuvat perheen ja lapsen arjen toimintaympäristöön ja toimivat siinä. Tämä sisältää myös lapsen toimintakyvyn arvioimisen hänen omassa ympäristössään, jolloin saadaan tarkoituksenmukainen kuva ja voidaan asettaa realistiset tavoitteet kuntoutukselle. Kodissa, päiväkodissa ja koulussa toteutuvan kuntoutuksen tulisi lisääntyä, jolloin mahdollistuu osallistumisen tukeminen. (Koivikko & Sipari 2006, 115.)

International Classification of Function and Disability and Health (ICF-luokitus) korostaa osallistumista ja yksilön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Vammakeskeisen ajattelutavan asemesta korostetaan mahdollisuuksia ja suorituksia, joiden päämääränä on osallistuminen. Tämä asetelma on keskeinen myös kuntoutuksen taustalla. Emme kunnolla kunnolla vain puhetta tai kävelyä, vaan taitoja, joilla voi osallistua (Koivikko & Sipari 2006, 155).

Jotta väestöryhmien välisiä sosioekonomisia terveyseroja saataisiin kavennettua, tulee palveluja kohdistaa paitsi koko ikäluokkaa koskeviin yhtenäisesti toteutettuihin terveystarkastuksiin ja -neuvontaan myös tunnistetun tarpeen mukaan. On välttämätöntä löytää mahdollisimman varhain ne lapset, nuoret ja perheet, jotka tarvitsevat erityistä tukea ja ylimääräisiä seurantakäyntejä. Palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota erityisesti erilaisten siirtymävaiheiden ja kriittisten tapahtumien, elämänvaiheiden ja ajanjaksojen havaitsemiseen, tuentarpeen tunnistamiseen ja lasten, nuorten ja perheiden auttamiseen. Merkittäviä siirtymävaiheita lapsen, nuoren ja perheen näkökulmasta ovat muun muassa lapsen syntymä sekä päivähoiton, koulun ja opiskelun

aloitus.

Lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää lapsen ja nuoren elinympäristöjen huomioimista. Elinympäristöllä tarkoitetaan tässä kotia, varhaiskasvatuksen ympäristöjä, koulua sekä vapaa-ajan ympäristöjä mukaan lukien media ja internet. Lapsen kodin ja muiden kehitysympäristöjen tulee turvata lapselle mahdollisuus tasapainoiseen kehitykseen, hyvinvointiin ja ihmissuhteisiin. Palvelujen järjestämisessä tulee kiinnittää huomioita lapsen, nuoren ja koko perheen osallistumiseen ja tukemiseen, huomioiden perheiden moninaisuus nykypäivän yhteiskunnassa. Lastenneuvolatyötä tehdään yhteistyössä perheen, varhaiskasvatuksen ja muiden lapsiperhetyötä tekevien tahojen kanssa, ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteutetaan yhteistyössä perheen kanssa osana muuta oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Kun ehkäisevien terveyspalvelujen toimintaohjelmat on sovittu moniammatillisessa yhteistyössä sosiaali- ja varhaiskasvatuspalvelujen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjän kanssa, voidaan suunnittelussa ottaa paremmin huomioon lapsen ja nuoren erilaiset kehitysympäristöt ja niiden vaikutus lapsen ja nuoren terveyteen ja hyvinvointiin. (Asetus neuvolatoiminnasta 2008, 25.)

4. KUNTOUTUSTOIMINTA JA KUNTOUTUKSEN KEHITTÄMINEN LAPUALLA

O-linjaus kertoo tavan, kuinka kuntoutus arjessa toteutuu. O-linjaus (organisaatio) pohtii kuntoutuksen politiikan, hallinnan ja palveluiden linjausta ja nojaa A-linjauksen periaatteisiin. Lapualla on runsaasti eri alojen toimijoita ja resursseja, mutta mielestämme tietoinen sekä tavoitteellinen ja suunnitelmallinen yhteistoiminta on vähäistä. Tällöin suhde toiminnan kohteeseen jää hajanaiseksi ja sirpaleiseksi, millaisena se todennäköisesti myös näkyy perheen ja lapsen näkökulmasta katsottuna. Koulutus- ja kehittämistehtävän tekeminen rohkaisivat meitä kuntoutustyöryhmän perustamiseen, minkä myötävaikutuksella kuntoutuksen palvelujärjestelmään saadaan eheyttä ja suunnitelmallisuutta Vajaliikkeisten Kunto ry:n A- ja O-linjausten hengen mukaisesti. Lisäksi halusimme, että lapsen ja perheen toimijuus kuntoutustoiminnassa vahvistuu. Toimijuus merkitsee läsnäoloa omassa elämässä ja maailmassa. Toimijuus merkitsee myös kokevaa ja tekevää subjektia, joka määrittelee oman arkensa ehtoja ja muokkaa ne tekojensa avulla eleyksi elämäksi (Mikkola 2009, 43– 44). Toimijuutta voidaan siis pitää

osallisuutta vahvempänä, ja lapsen toimijuuden tukemisen tulisi olla lasten kuntoutuksen kiinnostuksen kohteena.

4.1. Kehittämistyön prosessin kuvaus

Ensin kehittämistyössämme teimme lasten ja alakouluikäisten kuntouttamisen nykytilaa, resurssien saatavuutta ja toimintamalleja selvittävän kyselyn Lapualla (liite 1, Kysely). Sitten analysoimme kyselyn tulokset ja pidimme yhteistyöpalaverin, johon kutsuimme kaikki kyselyyn saaneet henkilöt.

Lasten kuntoutustyöryhmän puuttuminen Lapuan kaupungista antoi sysäyksen käynnistää päivähoito- ja alakouluikäisten lasten kuntoutustyöryhmä, luoda palveluverkostomalli. Tästä kehittämistyön hahmotelmasta on prosessikuvaus liitteenä. (Liite 2, Suunnitelman eteneminen.)

4.2. Nykykäytäntöjen selvittäminen

Nykykäytäntöjä selvittävän kyselyn lähetimme 19 lasten kuntoutusasioiden parissa toimivalle päivähoidon, sivistystoimen ja terveydenhuollon viran- tai toimenhaltijalle sekä yksityiselle terveydenhuollon ammattilaiselle. Määräaikaan mennessä saimme vastauksia 16 kappaletta. Tulokset analysoimme SWOT-analyysin, nelikentän avulla.

SWOT-nelikenttäanalyysin vahvuuksia tiedustelimme suoraan sekä kysymällä yhteistyöstä eri kuntoutuksen ammattilaisilta. Mahdollisuuksia selvitimme kysymällä, millaiset asiat auttavat yhteistyössä perheen kanssa sekä mitä kukin vastaaja pitää tärkeimpänä kuntoutustyössä. Nykyisten toimintamallien heikkouksia kysyimme niin ikään suoraan. Uhkia selvitimme tiedustelemalla asioita, jotka estävät yhteistyötä.

4.3. Kyselyn tulokset, SWOT-analyysi ja johtopäätökset

Vahvuuksina tulivat esille seuraavat:

1. Yhteistyö eri kuntouttajien kesken toimii hyvin (8 vastausta).

2. Palvelut ovat hyvin saatavilla (4).
3. Nykyiset resurssit ovat tehokkaasti käytössä (6).
4. Moniammatillinen yhteistyö on pikkuhiljaa alkanut kääntyä parempaan suuntaan (3).
5. Kuntouttajat ovat pysyviä ja kontaktin ottaminen helppoa (2).

Heikkoudet vastausten pohjalta olivat seuraavat:

1. Resurssit ovat vähäisiä: aika ja materiaali, erityisesti puheterapia, päiväkotipaikat ja erityislastentarhanopettajan palvelut (14).
Yhteistyö eri toimijoiden kesken ei ole tarpeeksi suunnitelmallista eivätkä yhteiset tavoitteet mm. hallintokuntien välillä riittävän selkeitä
2. Perheiltä puuttuu selkeä kuntoutusmalli (7).
3. Kuntoutustyöryhmä puuttuu (7).
4. Puuttuu tietoa siitä, mitä kukin perheen ja lapsen asioissa tekee (3).
5. Nivelvaiheet, päiväkotiesikoulu-koulu, vaativat kehittämistä (2).
6. Eri ammattiryhmät eivät pidä palavereita keskenään (2).
7. Perheitten voimavarojen huomiointi on puutteellista (2).

Mahdollisuudet vastausten pohjalta ovat seuraavat:

1. Yhteistyötä tehdään ja kehitetään edelleen (5).
2. Lasten tiedot ja taidot lisääntyvät (4).
3. Koulupolkuvalinnat ovat mahdollisimman hyvät (3).
4. Perhettä ja lasta tuetaan yhteistyöhön, mistä seuraa onnellinen ja tasapainoinen lapsi (2).
5. Perheen ääni kuuluu ja sitä kuunnellaan (2).
6. Työskentelylle luodaan tavoitteita, joiden tarkoituksena on perheen kuntoutuminen ja voimaantuminen (2).
7. Lapsi ja perhe kohdataan aidosti (2).
8. Asenne on positiivinen.
9. Lapsi on lapsi vammasta tai sairaudestaan huolimatta.

Uhat vastausten pohjalta ovat seuraavat:

1. Kollegat puuttuvat (4).
2. Yhteistyöryhmä, moniammatillinen tuki puuttuu – joudumme tekemään itsenäisiä

päätöksiä (3).

3. Henkinen kuormittuminen uhkaa, työnohjaus puuttuu (3).
4. Yhteistyön määrittäminen on vaikeaa, yhteiset kriteerit puuttuvat (3).
5. Tietoa eri palvelusta ja tuntemusta eri palveluita antavista henkilöistä on vähän (2).
6. Perheet eivät tiedä palveluista (2).
7. Tiimityötä ja kehittämistä tehdään yhteisvoimin: kehittämislle ei jää aikaa.

SWOT-analyysissä nousee keskeisimpänä esille tarve strukturoituun yhteistyöhön.

Yhteisten palaverikäytäntöjen puuttuminen, yhteistyön määrittelemättömyys, puuttuvat yhteiset kriteerit, tavoitteet, suunnitelmallisuus työssä kuntouttajien kesken sekä vähäinen kollegiaalinen tuki nähdään kuntoutustoiminnan heikkoutena ja uhkana.

SWOT-analyysin vahvuuksien ja mahdollisuuksien osiossa esille nousee kokemus siitä, että yhteistyölle on hyvät edellytykset tuttuuden, kontaktin ottamisen helppouden sekä pysyvien kuntouttajien vuoksi. Hyvää yhteistyötä tukevat edelleen SWOT-analyysin nelikentän mahdollisuusosion seuraavat vastaukset: lapsen ja perheen aito kohtaaminen, perheen kuntoutuminen ja voimaantuminen ja perheen äänen kuunteleminen ja kuuleminen.

SWOT-analyysin tuloksien pohjalta toteamme, että Lapualla on selkeä tarve ja halukkuus kuntoutustyön kehittämislle ja kuntoutustyöryhmän perustamiselle. Lapualla ei ole aiemmin ollut lasten kuntoutustyöryhmää.

4.4. Moniammatillinen yhteistyöpalaveri

Kutsuimme moniammatilliseen yhteistyöpalaveriin 20.5.2010 kaikki 19 kuntoutustoiminnassa tai esimiestehtävissä toimivaa kyselyn saanutta henkilöä kuulemaan kyselyn tuloksia ja keskustelemaan lasten kuntoutustoiminnan kehittämislle. Lisäksi kutsuimme tilaisuuteen VLK:n projektipäällikkö Eeva Seppälän.

Yhteistyöpalaveriin osallistuneille kerroimme lyhyesti työtämme ohjaavasta projektikoulutuksesta. Projektipäällikkö Eeva Seppälä kertoi valtakunnallisesta Lapsen ja

nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa -projektista 2007–2011. Vajaaliikkeisten Kunto Ry (VLK) on valtakunnallinen asiantuntijayhdistys, jossa on 18 alueellista asiantuntijatoimikuntaa. VLK toteutti vuosina 2002–2006 Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -projektin, jonka tuloksena oli Matti Koivikon ja Salla Siparin kokoama kirja Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Paikallisten olosuhteiden kehittäminen oli projektissa nostettu keskeiseksi kuntoutuksen ja muiden tukitoimien organisoinnissa.

Tämän projektin pohjalta valmistui useita alueellisia osahankkeita. Yksi oli VLK Lahden asiantuntijatoimikunnan ja Päijät-Hämeen keskussairaalan lastenneurologisen työryhmän kanssa yhteistyössä vuonna 2006 valmistunut ”Tiedolla ohjaaminen ja alueelliset yhteistyömallit”. Sen tuloksissa korostui kuntien paikallinen vastuu alueellisten lasten kuntoutustyöryhmien perustamisessa. Tavoitteena oli löytää yhteinen kieli, huolehtia alueellisesti kuntoutuksen laadusta ja toteutumisesta sekä verkostoitua ammatillisesti (Vajaaliikkeisten Kunto Ry:n Lahden asiantuntijatoimikunta ja lastenneurologiayksikkö 2006).

Käynnistyvän työryhmämme tärkeinä sisällöllisinä ja toimintaa ohjaavina periaatteina haluamme tuoda esiin mm. sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2007 asettaman työryhmän kirjaamia tavoitteita: ”parantaa lasten ja nuorten ja heidän perheittensä ehkäisevien palveluiden yhdenmukaista ja tasavertaista toteutumista maan eri osissa ja vähentää näin alueellista eriarvoisuutta. Lisäksi tavoitteena on tehostaa terveyttä edistävää ja ehkäisevää työtä ja kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja.” (Asetus neuvolatoiminnasta 2008, 9).

Moniammatillisessa yhteistyöpalaverissa korostimme perusteluina kuntoutustyöryhmälle Liisa Heinämäen näkemyksiä seuraavasti: Moniammatillinen työskentely eri varhaiskasvatuspalveluiden välillä ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa edellyttää kunnissa yhteistyön kehittämistä ja ylläpitämistä. Tähän tarvitaan uusia työmuotoja. Etenkin tukea tarvitsevien lasten palvelujen järjestäminen edellyttää monien eri tahojen yhteistyötä, jota tulee suunnitelmallisesti kehittää (Heinämäki 2004, 10).

Yhteistyön työmuotojen kehittämisessä tulee huomioida myös palveluiden käyttäjien osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulma. Tukea tarvitsevien lasten vanhempien on voitava osallistua palveluiden suunnitteluun, ja vanhempien osallisuus on kunnassa

varmistettava toimintatapoja kehitettäessä (Heinämäki 2004, 10).

Yhteistyöpalaverissa käydyn keskustelun ja tulosten pohdinnan jälkeen kaikki kokoukseen osallistujat olivat yksimielisiä siitä, että kuntoutustoimintaa tulee kehittää edellä kuvattujen periaatteiden ja teoretiedon pohjalta tulleitten uusien käytänteiden mukaisesti Lapualla. Kaikki kokivat tärkeäksi kuntoutustyöryhmän perustamisen Lapualle. Kuntoutustyöryhmän perustamiseksi teimme kirjallisen anomuksen Lapuan kaupungin perusturvalautakunnan johtoryhmälle. Perusturvalautakunnan johtoryhmä hyväksyi anomuksen kuntoutustyöryhmän perustamisesta.

5. TYÖRYHMÄN PERUSTAMINEN JA ENSIMMÄINEN KOKOONTUMINEN

Lasten kuntoutustyöryhmä Lapualla on moniammatillinen ja poikkihallinnollisesti koottu asiantuntijatyöryhmä, joka kokoontuu kerran kuukaudessa kaksi tuntia kerrallaan.

Ydinryhmään kuuluvat seuraavat asiantuntijat: lääkäri, avoterveydenhuollon osastonhoitaja tai terveydenhoitaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja, koulun erityisopettaja, fysioterapeutti, puheterapeutti, toimintaterapeutti, lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja kaksi kasvatus- ja perheneuvolan psykologia sekä kaksi vanhempien edustajaa. Vanhempien edustajat eivät osallistu kokouksiin, joissa käsitellään asiakastapauksia. Tarvittaessa ryhmään kutsutaan erityisasiantuntijoita, esim. Kelan, kehitysvammapalvelun tai vammaispalvelun edustaja, lastenneurologi tai muita erityistyöntekijöitä.

Työryhmän tehtävänä on antaa konsultaatioapua alle kouluikäisen ja alkuopetusikäisen lapsen kehityksen seurantaan ja jatkotutkimuksiin ohjautumisessa sekä tarvittaessa laatia asiakaskohtainen kuntoutussuunnitelma. Työryhmä seuraa, miten lasten kuntoutukseen ja tukitoimiin liittyvät asiat toteutuvat, ja tarkastelee lasten kuntoutukseen liittyvien palvelujen tarvetta sekä paikallisten resurssien riittävyttä ja jakautumista. Kuntoutustyöryhmä tuo esille alueen kehittämis- ja koulutustarpeita.

Lapsen ja perheen asioiden käsitteleminen kuntoutustyöryhmässä käynnistyy perheen omasta tai perheen kanssa työskentelevän työntekijän aloitteesta. Työntekijä laatii lapsen ja perheen asioista yhteenvedon (suullisen tai kirjallisen) konsultaatioon tuotavan lapsen taustatiedoista (aikaisemmat tutkimukset, lausunnot, kehityksen seuranta jne.). Hän kirjaa perheanamneesin, perheen elämänhistorian sekä tukipalvelut ja tuo perheen tarpeet esille, jos perhe ei osallistu kokoontumiseen. Koosteen laatinut työntekijä toimii perheen ja kuntoutustyöryhmän välillä yhdyshenkilönä. Perheen osallistumista pidämme toivottavana. Milloin se ei ole mahdollista, perheeltä pyydetään asioiden käsittelemiseksi kirjallinen suostumus.

5.1. Työryhmän ensimmäinen kokous 11.10.2010

Lähetimme kutsun ja esityslistan kuntoutustyöryhmän ydinryhmän jäsenille, 9:lle eri alojen toimijalle. VLK:n projektipäällikkö Eeva Seppälä osallistui myös ensimmäiseen kokoukseen. Puheenvuorossaan hän kertoi projektin tavoitteena olevan, että lapsille saadaan erityisen tuen suunnitelmat, joissa otetaan huomioon alueelliset resurssit sekä perheen tarpeet ja mahdollisuudet. Lisäksi tavoitteena on päästä yhteen ainoaan suunnitelmaan, jossa korostuu palveluohjauksellisuus, perhekeskeisyys ja tiedolla ohjaaminen. Puheenvuorossa tuli esille myös palvelujärjestelmän kehittäminen A- ja O-linjausten mukaisesti.

Kuntoutustyöryhmän toimintaa ohjaavina periaatteina keskustelimme mm. yhteisöllisestä osaamisesta ja yhteistoiminnasta. Jatkoimme keskustelua seuraavassa kokouksessa, jossa hyödynsimme VLK:n koulutuksesta saatuja materiaaleja ja laajensimme keskustelua toimivuuteen, kehittämiseen ja perheen mukaan ottamiseen.

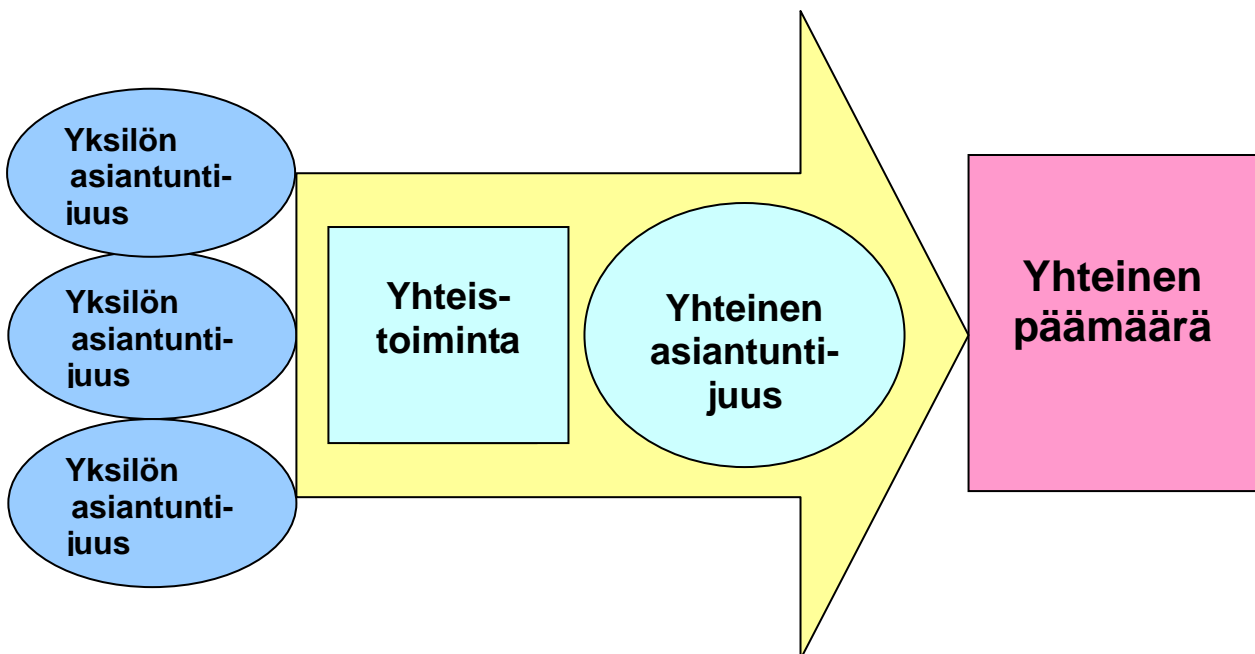
Kokous eteni esityslistan mukaan. (Esityslista ja 1. kokouspöytäkirja liitteenä 3 ja 4.)

6. POHDINTA

Tavoitteemme perustaa kuntoutustyöryhmä Lapualla sai myönteisen vastaanoton eri tahoilta, mikä antoi intoa jatkaa. Yhteinen näkemys ja pyrkimys samaan suuntaan oli selkeä kaikille kuntoutustyötä tekeville Lapualla. Yhteistyö oli alusta pitäen sopuisaa ja innostunutta.

Prosessin alussa asetetut tavoitteet toteutuivat: poikkihallinnollinen lasten kuntoutustyöryhmä käynnistyi ja yhteiset toimintaperiaatteet ja toimijoiden oma ja toisten toimenkuva tunnistettiin. Työryhmällä on selkeä suunnitelma toiminnan vakiintumiseksi. Toiseen kokoontumiseen kutsuttiin vanhempien edustajat. Jatkoimme keskustelua arvoista, yhteisöllisestä osaamisesta, kehittämisestä, toimijuudesta, perheen mukaan ottamisesta ja rehellisyydestä, jota pidämme yhtenä keskeisimmistä arvoista kuntoutustoiminnassa. Yhteisöllistä osaamista ja toimijuutta käsitelimme koulutuksesta saamamme materiaalin pohjalta. Tämä materiaali jaettiin työryhmän jäsenille. Koulutuksesta saamamme teoretieto on jäsentänyt näin käytännön työtämme ja antanut hyvän toimintaa ohjaavan mallin. Mielestämme tässä teoria ja käytäntö nivoutuvat konkreettisesti yhteen. (Kaaviot 1 ja 2.)

YHTEISÖLLISEN TOIMINNAN KAAVIO (Sipari 2009)

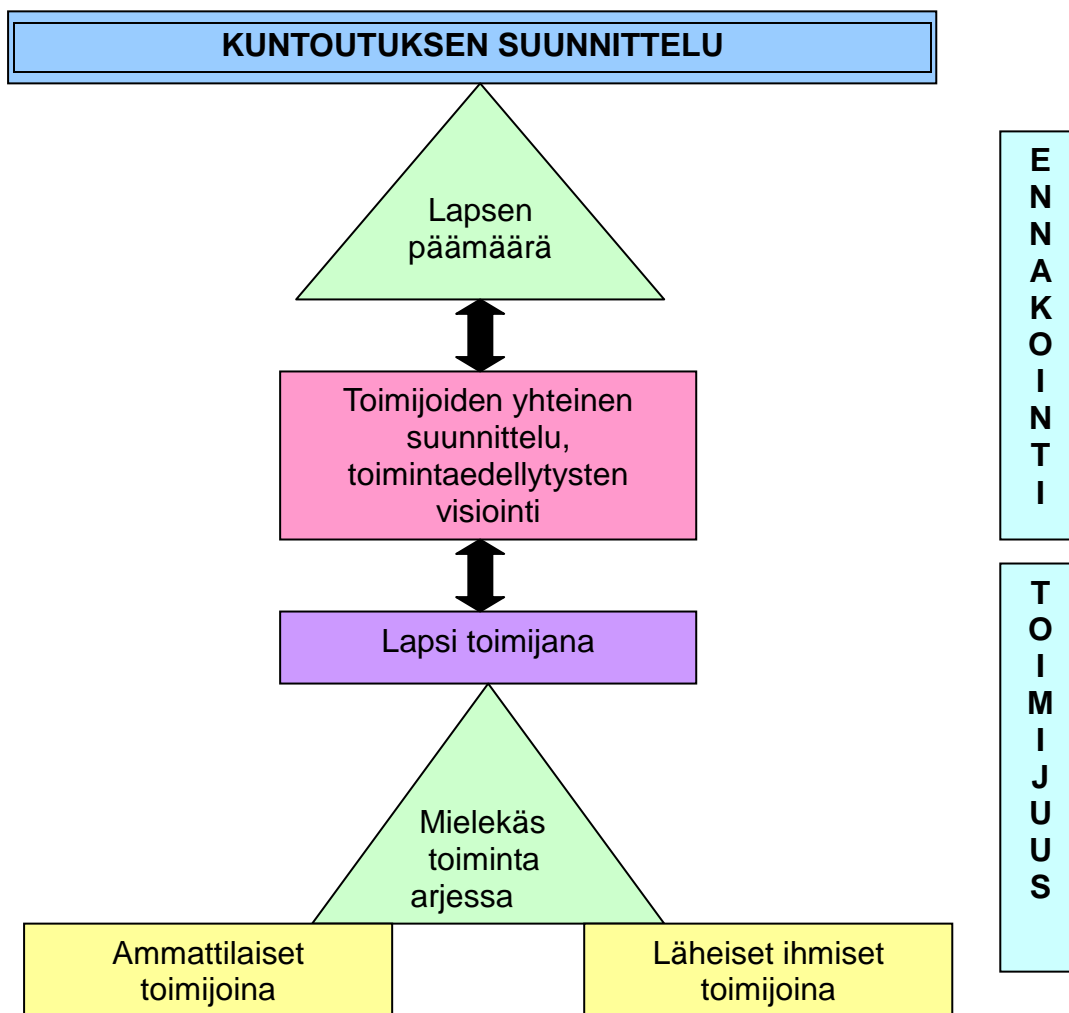

Kaavio 1. Yhteisöllisen toiminnan kaavio (Sipari 2009). Jaettu työryhmälle 11.10.2010.

Toimijuus merkitsee läsnäoloa omassa elämässä ja maailmassa. Toimijuus merkitsee kokevaa ja tekevää subjektia, joka määrittelee oman arkensa ehtoja ja muokkaa ne tekojensa avulla eleyksi elämäksi (Mikkola 2009, 43–44).

Toimijuutta voidaan pitää osallisuutta vahvempana, ja lapsen toimijuuden tukemisen tulisi olla lapsen kuntoutuksen kiinnostuksen kohteena.

KUNTOUTUKSEN SUUNNITTELU TOIMIJUUTTA KOROSTAEN (Sipari 2009)

Kaavio 2. Kuntoutuksen suunnittelu toimijuutta korostaen (Sipari 2009). Jaettu työryhmälle 11.10.2010.

Lisäksi toisessa kokouksessa keskusteltiin siitä, keitä kutsutaan asiakkaiksi ja miten heitä lähestytään. Sovimme myös, millainen kuntoutustyöryhmän kokoonpano on silloin, kun työskennellään perheitten kanssa. Työryhmä piti tärkeänä rajata osallistujat niihin henkilöihin, jotka työskentelevät työryhmään kutsutun perheen kanssa. Vanhempien edustajat eivät ole näissä kokouksissa läsnä.

Tieto kuntoutustoiminnan kehittämisestä Lapualla on kiirinyt jo sairaanhoitopiiriimme. Olemme saaneet toisen käden tietona seuraavanlaista palautetta toiminnastamme: ”Lapualla on kehitetty kuntoutuksen suunnittelua ja asiat toimivat hienosti. Varhaiskasvatuksenkin puoli hoitaa asioita ammattitaidolla ja yhteistyössä ilman lääkärijohtoisuutta. Kaikki Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin tulevat lähetteetkin ovat erittäin tarkoituksenmukaisia, eikä turhia ollenkaan, mutta tämänhän te jo varmaan tiedättekin” on lastenneurologi Ritva Norja todennut palautteessaan.

Kuntoutustyöryhmämme punainen lanka on mielestämme ekokulttuurinen näkökulma arkeen; sen mukaan perheen arjen sujumisella, vanhempien hyvinvoinnilla ja lapsen kehityksellä on kiinteä yhteys toisiinsa. Tärkeimpinä tavoitteina pidetään perheen tukemista arkielämästä selviytymisessä ja vanhempien kannustamista osallistumaan lapsen kasvatukseen, oppimiseen ja kuntoutukseen. Perhettä ja lasta tukevien palvelujen tulee perustua lapsen ja vanhempien tarpeeseen, ja palvelut tulee toteuttaa kokonaisvaltaisesti eri ammattiryhmien ja perheen välisenä yhteisenä työskentelynä. (Määttä & Rantala 53–54.)

Kehittämistehtävä ja kuntoutustyöryhmän perustamisprosessi kokonaissudessaan olivat hyvin mielenkiintoisia. Kehittämistyön tekeminen antoi uusia ajatuksia, näkökulmia ja uusia ulottuvuuksia sekä kehittämistyöhön että suoraan omaan työhön. Lähipäivät Helsingissä koimme antoisina ja yhteisöllisinä. Oli hyvä huomata, että meitä on suuri joukko saman tärkeän asian ympärillä. Myös koulutusmateriaalin ja Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -kirjan (-julkaisun) käyttöönotto antoi viitteitä toiminnan suuntaamiseksi.

Työ oli prosessinomainen, ja välillä tuli hyvinkin pitkiä taukoja sitä puurtaessa. Tämä vaati aina ”uudelleen” paneutumisen ja sisäistämisen tehtävään. Meillä molemmilla kehitystyötä tekevällä on oma ”kiireinen” työ hoidettavana, joten aikapula oli jatkuva haaste kehittämistyössämme. Junamatkat Seinäjoelta Helsinkiin kuuluivat tiiviisti tehtävien parissa.

Haluamme päättää työmme tasavallan presidentti Tarja Halosen marraskuussa 2010 esittämiin ajatuksiin yhteisöllisyydestä rukouspäivän julistuksessa. Presidentti Halonen korostaa, että yhteisöllisyyteen liittyy aina läheisesti ihmisten välinen kohtaaminen. Kohtaamisen ja yhteisön jäsenyyden tuloksena avautuu mahdollisuus uudistua, muuttua ja muuttaa maailmaa. Vaikutukset heijastuvat ympäröivään yhteisöön, yhteiskuntaan ja maailmaan. Oikea kohtaaminen käsittää lähimmäisen myös oman yhteisön, kulttuurin ja uskonnon ulkopuolella. Se haastaa pysähtymään ihmisen kohdalla ja antaa rohkeutta etsiä lähimmäisen hyvää. Yhteisöllisyydessä ja kohtaamisessa syntyy innostus ja hengen palo, joka näkyy vastuuna lähimmäisestä ja yhteiskunnasta.

Yhteen kokoontuminen leivän murtamista ja jakamista varten pyhässä ehtoollisessa on kristinuskon yhteisen opetuksen mukaan kirkon perusolemus. Se on merkki yhteydestä ja esikuva jakamisesta, jossa kullekin annetaan hänen tarpeensa mukaan.

Mitä ajattelet ja sanot minusta
sitä luulet minusta
sinä olet sellainen minulle
miten minut näet.
Usko kuitenkin
että
mitä teet minulle
miten kuuntelet minua
sellainen minusta tulee. (Palsio 1994)

LÄHTEET

Arniki, T. E. & Eriksson, E. 2005. Huoli puheeksi – opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen oppaita 60. Helsinki: Stakes
Arniki, T. E. & Eriksson, E. 2005. Huoli puheeksi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Asetus neuvolatoiminnasta 2008 = Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Työryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:37. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa: erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen oppaita 58. Helsinki: Stakes.

Koivikko, M. & Sipari, S. 2006. Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Helsinki: Vajaaliikkeisten kunto.

Korpela R & Nieminen P. 2001. Leikkiprojekti. Vaikeavammaisen lapsen toimintakyvyn, leikin ja varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittämistutkimus. Valtakunnallisen tutkimus- ja kokeiluyksikön julkaisuja 82. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä 2003. 497/2003.

Lapuan kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.lapua.fi>. Viitattu 11.10.2011.

Lapuan kaupungin strategia vuoteen 2020. Verkkodokumentti. Saatavissa: <http://www.lapua.fi/files/Tiedostot/Lapuan%20Strategia%202020.pdf>.

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pakki-hanke 2009 = ”Aukes” – Autismin kirjon henkilöiden elämän siirtymävaiheet. Käsikirja perheille. Pohjanmaan maakuntien autismin kirjon palveluiden verkosto -hanke – PAKKI-hanke. Seinäjoki: Erityiskoulutusyksikkö Kaarisilta.

Rissanen, P., Kallaranta, T. & Suikkanen, A. (toim.) 2008. Kuntoutus. 2. uud. painos. Helsinki: Duodecim.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 2002. 8/2002 vp, 2.

Launiainen, H. 2010. Toimijuus lasten hyvässä kuntoutuksessa. Metropolia Ammattikorkeakoulun opetusmoniste 23.9.2010.

Vajaaliikkeisten Kunto Ry:n Lahden asiantuntijatoimikunta ja lastenneurologiayksikkö 2006. Tiedolla ohjaaminen ja alueelliset yhteistyömallit. Helsinki: Vajaaliikkeisten Kunto ry

Valtioneuvosto 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

KYSELY

9.3.2010

Hyvä yhteistyökumppanimme!

TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN TOIMIVA PALVELUVERKOSTOMALLI LAPUALLA

Teemme Ray:n rahoittamassa Vajaaliikkeisten Kunto ry:n Lapsen ja Nuoren Hyvä Kuntoutus koulutuksessa* kehittämyötä, minkä tavoitteena on kartoittaa paikalliset voimavarat ja käytännöt sekä kehittää lapsen ja nuoren hyvää kuntoutusmallia edelleen. Työmme nimenä on Tukea tarvitsevien lasten toimiva palveluverkostomalli Lapualla.

Kehittämistyön **tavoitteena** on käynnistää moniammatillinen työryhmä kokoamaan lapsen ja perheen kuntoutuksen onnistumiseen ja mahdollisimman hyvän lopputulokseen tarvittavat edellytykset Lapualla. **Moniammatillisen työryhmän tavoitteena** on lisäksi verkostoitua ammatillisesti, eri toimijoiden työnkuvien selkeyttäminen ja päällekkäisten työmuotojen karsiminen sekä löytää yhteinen kieli ja toimintaperiaatteet, huolehtia alueellisesti kuntoutuksen laadusta ja toteutumisesta.

Yhteistyön kehittämiseen tarvitsemme teidän apuanne ja pyydämme teitä ystävällisesti vastaamaan seuraavalla sivulla oleviin kysymyksiin joko sähköisesti tai kirjallisesti 30.3.2010 mennessä. Kaikki vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

Työmme perustuu lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tukeviin lausumiin ja lakeihin, joista esimerkiksi European Academy of Childhood Disability korostaa Örebro muistiossa 2001, kaikkien lasten ja nuorten oikeutta täysipainoiseen kehitykseen, parhaisiin mahdollisiin päivähoito- ja koulupalveluihin, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja osallistumiseen. Muistio korostaa, että näiden tavoitteiden saavuttaminen ja yhteensovittaminen on mahdollista vain paikallistasolla.

Kutsumme teidät 22.4.2010 klo 12.30-16.00 yhteistyöpalaveriin Leskelään Jokilaaksoon kuulemaan kyselyn tuloksia ja keskustelemaan palveluverkostomallin kehittämisestä. Tilaisuudessa on mukana projektipäällikkö Eeva Seppälä, joka esittelee VLK:n projektia.

Paula Hietala
perheneuvolapsykologi
Siiriläntie 3-5 E
62100 Lapua
044-4384478
paula.hietala@lapua.fi

Tarja Kosola
kiertävä erityislastentarhanopettaja
Siiriläntie 3-5 E
62100 Lapua
044-4384123
tarja.kosola@lapua.fi

*Vajaaliikkeisten Kunto ry. (VKL) on valtakunnallinen asiantuntijayhdistys, jossa on 15 alueellista asiantuntijatoimikuntaa. VLK toteutti 2002-2006 lapsen ja nuoren hyvän kuntoutusprojektin, jonka tuloksena oli Matti Koivikon ja Salla Siparin kokoama kirja Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Paikallisten olosuhteitten kehittäminen oli projektissa nostettu keskeiseksi kuntoutuksen ja muiden tukitoimien organisoinnissa (Koivikko M. & Sipari S. 2006, 122, 4). Lähtökohtana projektissa oli perheen ja lapsen tarpeiden mukaisten tukitoimien suunnittelu ja organisointi.

1. Mikä on perustehtäväsi kuntoutuksen kentässä?

2. Kuka hallinnoi, valvoo tai ohjaa antamiasi palveluita?

3. Mihin organisaatioon tai järjestelmään työsi kuuluu?

4. Keiden kuntoutuksen ammattilaisten kanssa teet yhteistyötä?

Muut yhteistyötahosi

5. Mitkä ovat nykyisten toimintamallien vahvuudet? (esim. yhteistyö, kuntoutuspalveluiden saatavuus, resurssit, kohdentuminen)

Nykyisten toimintamallien heikkoudet?

6. Millaiset tekijät auttavat yhteistyötä perheen kanssa?

Yhteistyön esteet?

7. Millaista tukea koet itse tarvitsevasi kuntoutuksen ammattilaisena?

8. Mitä pidät tärkeimpänä kuntoutustyössäsi?

Kiitos vastauksistasi!

**Kuntoutustyöryhmän ensimmäinen kokoontuminen 11.10.2010
Kasvatus- ja perheneuvolassa klo 14.15**

Esityslista

1. Kokouksen avaus - esittäytyminen
2. Puheenjohtajan ja sihteerin valinta
3. VLK:n projektipäällikkö Eeva Seppälän puheenvuoro
4. Tavoitteet ja toimintamallit – kuntoutustyöryhmää ohjaavat periaatteet
 - i. yhteisöllinen osaaminen – yhteisöasiantuntijuus
 - ii. yhteistoiminta
 - iii. tiedottaminen
5. Vanhempien äänen kuuleminen - edustajan valinta
6. Mikä nimeksi työryhmälle?
7. Kokouksen päättäminen

Kuntoutustyöryhmän kokous 11.10.2010

7. Kokouksen avasi Paula Hietala avasi ja Tarja Kosola kertoi lyhyesti työryhmän perustamiseen johtaneista tekijöistä, Lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa -koulutuksesta.

Ensimmäisen kokouksen puheenjohtajana oli Tarja Kosola ja sihteerinä Paula Hietala.

8. Esittäytyminen ja omasta erityisalasta kertominen
Kokouksen jäsenet esittelivät itsensä seuraavassa järjestyksessä ja kertoivat työstään tehden tarkennuksia tarpeen mukaan kokouskutsun mukana tulleeseen liitteeseen työnkuvista.

- XXXX, terveydenhoitaja
- XXXX, kasvatusta- ja perheneuvolapsykologi
- XXXX, koulun erityisopettaja
- XXXX, toimintaterapeutti, yksityinen
- XXXX, fysioterapeutti
- XXXX, projektipäällikkö VLK
- XXXX, vt. sosiaalityöntekijä, vierailija, ei -jäsen
- XXXX, sosiaalityöntekijä
- XXXX, puheterapeutti
- XXXX, lääkäri
- XXXX, kasvatusta- ja perheneuvolapsykologi

9. Puheenjohtajan ja sihteerin valinta

- puheenjohtajaksi lupautui Paula Hietala kesään 2011 saakka
- sihteeriksi lupautui XXXX

Nämä molemmat tehtävät ovat määräaikaista, kiertäviä vuoden periodeissa.

10. VLK:n projektipäällikkö Eeva Seppälän puheenvuoro, jossa hän totesi:

- Projektin tavoitteena on mm saada erityisen tuen suunnitelmat lapsille, jossa huomioidaan alueelliset ja perheen tarpeet ja mahdollisuudet. Lisäksi tavoitteena on päästä yhteen ainoaan suunnitelmaan, jossa korostuu palveluohjauksellisuus, perhekeskeisyys, tiedolla ohjaaminen.
- A ja O linjaukset, joihin sisältyy mikä on hyvää ja tavoittelemisen arvoista kuntoutuksessa ja toimintaa ohjaavaa. Toimintakokonaisuudet, palvelujärjestelmän kehittäminen.
- Lisäksi hän valotti Mitä Kaste hankkeesta on kasvamassa, jota on esitelty seminaarissa. Kaste hankkeen myötä syntyneissä projekteissa on päällekkäisiä elementtejä VLK:n projektin kanssa
- Hän kertoi myös VLK:n projektin myötä käynnistyneistä kehittämistöistä ja niiden myötä tulleista uusista käytännöistä

11. Tavoitteet ja toimintamallit – kuntoutustyöryhmää ohjaavat periaatteet:

- Tässä kohtaa kävimme seuraavia käsitteitä ja niiden sisältöjä läpi, siten, että ne olisivat johtajatuksena työryhmän työskentelyn taustalla.
 - i. yhteisöllinen osaaminen – yhteisöasiantuntemus
 - ii. yhteistoiminta
 - iii. toimijuus
 - iv. kehittäminen

Kokouksen pöytäkirjat päätettiin lähettää perusturvajohtajalle, vt. sosiaalihoitajalle, vt. sivistysjohtajalle, hoitotyön johtajalle, päivähoidonjohtajalle, johtavalle lääkärille ja kaikille työryhmän jäsenille.

Seuraavassa kokouksessa sovitaan tarkemmin kokoontumisajankohdista ensi vuoden puolella sekä millaisia asiakkaita voi kutsuaan työryhmää, mitkä ovat kriteerit.

12. Vanhempien äänen kuuleminen - edustajan valinta. Päätettiin pyytää vanhempien edustajiksi kahta henkilöä, joista toinen on Heli Kleemola.

13. Mikä nimeksi työryhmälle?

- nimeksi ehdotettiin: Pieni Ihminen, Mytty (moniammatillinen yhteistyöryhmä) Vyyhti

Nimi päätettiin jättää hautumaan.

14. Keskusteltiin arvokeskustelun tarpeesta. Eeva Seppälä korosti: on tärkeä miettiä mitkä ovat toimintaa ohjaavat arvot työryhmässä. Kuntoutuksen arvoja on tutkittu ja todettu vanhempien ja perheitten arvojen kohtaavan kohtuullisen merkitsevästi.

15. Seuraava kokous on 15.11.2010 klo 14.15 kasvatus- ja perheneuvolassa

16. Kokous päättyi 16.00.

Paula Hietala